

2. Кондрашова Л. В. Проблемы высшей школы в аспекте Болонского процесса / Л. В. Кондрашова // Педагогіка вищої та середньої школи : збірник наукових праць / гол. ред. – докт. пед. наук, проф. В. К. Буряк. – Кривий Ріг : КДПУ, 2004. – Вип. 8. – С. 213.
3. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. – 2 вид. перероб. і доп. – К. : Гол. ред. УРЕ, 1986. – 800 с.
4. Сучасний тлумачний психологічний словник / за ред. В. Б. Шапар. – Х. : Прапор, 2007. – 640 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
6. Птица Клавдий Борисович. Мастер хорового искусства в московской консерватории. – М. : Музыка, 1970.
7. Концепція самоорганізації розвитку особистості учня у навчально-виховному процесі / М. Аверін, Т. Аверіна, Ю. Болотін, Є. Львов // Рідна школа. – 1993. – № 8. – С. 53–60.
8. Ержемский Г. Л. Психология дирижирования / Г. Л. Ержемский // Некоторые вопросы исполнительства и творческого взаимодействия дирижёра с музыкальным коллективом. – М.: Музыка, 1988. – С. 80.

*О.О.Гаврилюк,
канд. пед. наук,
Криворізький ДПУ*

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОЇ

Стаття присвячена проблемі формування комунікативної компетенції студентів під час вивчення іноземної мови професійно спрямованої.

Ключові слова: навчальний процес, комунікативна компетенція, іноземна мова професійно спрямована.

Статья посвящена проблеме формирования коммуникативной компетентности студентов в процессе изучения иностранного языка иностранно направленного.

Ключевые слова: учебный процесс, коммуникативная компетентность, иностранный язык профессионально направленный.

The article devotes to the problem of forming communicative competence of the students in the process of learnin foreign languages professionally oriented.

Key words: educational process, communicative competence, the foreign languages professionally oriented.

Постановка проблеми. Загальна стратегія навчання іноземних мов визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку психолого-педагогічних, лінгвістичних та суміжних наук. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює практичну мету навчання й вивчення іноземних мов, а саме: оволодіння іншомовним міжкультурним спілкуванням шляхом формування і розвитку міжкультурної комунікативної компетенції та її складових.

Концепція навчання іноземних мов для вищих навчальних закладів визначає основну мету навчання, яка полягає у формуванні у студентів комунікативної компетенції, що окреслює оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використання іноземної мови як інструменту в діалозі культур на основі комунікативно зорієнтованого підходу до навчання.

Метою статті є визначення шляхів та методів формування комунікативної компетенції студентів під час вивчення іноземної мови професійно спрямованої.

Комунікативний підхід, на якому ґрунтується формування комунікативної компетенції, сформувався в кінці 60-х років у Великобританії. Зазначений підхід орієнтований на організацію процесу навчання, адекватного процесу реального спілкування завдяки моделюванню основних закономірностей мовленнєвого спілкування, а саме:

1) діяльнісний характер мовленнєвого спілкування, що втілюється у комунікативній поведінці вчителя як учасника процесу спілкування та навчання, а також у комунікативно вмотивованій, активній поведінці студента як суб'єкта спілкування та навчання;

2) предметність процесу комунікації, яка має бути змодельована обмеженим, але точно визначеним набором предметів обговорення (тем, проблем, подій тощо);

3) ситуації спілкування, що моделюються, як найтипівіші варіанти стосунків студентів між собою;

4) мовленнєві засоби, які забезпечують процес спілкування та навчання у даних ситуаціях.

Проаналізувавши теоретичні аспекти комунікативного підходу ми визначили його принципи:

- мовленнєва спрямованість навчального процесу, яка полягає не стільки у визначенні мовленнєвої практичної мети, скільки в тому, що шляхом до цієї мети є саме практичне користування іноземною мовою;
- індивідуалізація при керівній ролі викладача її особистісного аспекту як головного засобу створення мотивації та активності студентів з урахуванням їх життєвого досвіду, контексту діяльності, сфери інтересів, емоційної сфери і статусу конкретної особистості в колективі;
- функціональність, яка забезпечує відбір іншомовного матеріалу, адекватного процесу комунікації;
- ситуативність, що розглядається як засіб мовленнєвої стимуляції й умова розвитку мовленнєвих навичок; при цьому під "ситуацією" розуміють систему взаємовідносин співрозмовників, яка відбивається в їх свідомості;
- новизна, яка проявляється у постійній зміні предмета розмови, обставин, завдань та ін.

У процесі навчання іноземній мові за комунікативним підходом студенти набувають комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Проведений аналіз наукової літератури засвідчує, що проблемі іншомовної компетентності присвячена значна кількість праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених: Є.М. Верещагіна, І.А.Зимньої, В.Г. Костомарова, Є.І. Пассова, С.Г. Тер-Мінасової, Л.В. Щерби. Більшість дослідників розглядає компетентність і як характеристику особистості, і як сукупність комунікативних, конструктивних, організаторських умінь особистості, тобто розуміють під компетентністю здатність не тільки володіти знаннями, але й потенційно бути готовим їх застосовувати у нових ситуаціях [1; 2; 3; 4].

Формування комунікативної компетенції студентів немовного вузу відбувається, головним чином, на початковому етапі навчання через роботу над текстами фахової спрямованості. Студенти навчаються комунікації у процесі самої комунікації. Відповідно усі вправи та завдання до текстів повинні бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією. Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови. Мовленнєва взаємодія студентів

інколи, хоч і далеко не завжди, відбувається за співучасті викладача у найрізноманітніших формах: парах, тріадах, невеликих групах, з усією групою. Студенти комплексно оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності на понадфразовому і текстовому рівнях при обмеженому використанні рідної мови. Об'єктом оцінки є не лише правильність, але й швидкість усного мовлення та читання.

У рамках навчання мовлення за комунікативною методикою широко використовуються опори різних видів: змістові та смислові, словесні й зображальні, що допомагають керувати змістом висловлювання (текст, мікротекст, план, логіко-синтаксична схема), а також засвоювати граматичний матеріал; мовні ігри, що дають змогу спілкуватися у різних соціальних контекстах та в різних ролях.

Серед найновіших методів навчання іноземних мов, що виникли переважно в англійських країнах – США та Великобританії – в останні десятиріччя ХХ ст., все більшого поширення набувають методи, які об'єднують у собі комунікативні та пізнавальні (академічні) цілі. Їх основними принципами є рух від цілого до окремого, орієнтація занять на учня, змістовність занять, спрямованість на досягнення соціальної взаємодії за умов наявності у викладача віри в успіх своїх учнів, інтеграція мови та засвоєння її за допомогою знань з інших галузей наук. Існування різних варіантів цього напрямку в сучасній методиці, які мають різні назви, – свідчить про зростаючий інтерес до навчання іноземних мов і прагнення методистів переосмислити їх роль та місце у світі.

Методи навчання дають відповідь на запитання "Як навчати?" Поняття "метод" означає шлях до поставленої мети. В сучасній методиці навчання іноземних мов поняття методу трактується у широкому і вузькому значенні. У широкому значенні метод означає систему навчання. Методичній науці відома ціла низка методів: прямий метод, комунікативний метод, аудіо-лінгвальний метод та інші. У вузькому значенні метод означає спосіб упорядкованої діяльності вчителя та учня на шляху до поставлених цілей навчання. У цьому сенсі метод – це спосіб, що забезпечує взаємодію студента та викладача.

Навчання є активним процесом, який передбачає насамперед активність його суб'єктів. Характер активності кожного із суб'єктів обумовлюється його призначенням як учасника навчального процесу. Призначення викладача полягає в тому, щоб навчити, призначення

студента – навчитися. Викладач повинен забезпечити учню можливість оволодіти іншомовним мовленням у процесі навчання, а студент повинен докласти зусиль, щоб оволодіти цим мовленням. Викладач організує навчальну діяльність студента, студент її реалізує.

Для забезпечення навчальної діяльності студентів викладач має застосовувати різноманітні методи. Методи повинні мати універсальний характер і використовуватися у будь-якій методичній системі. Проте їх співвідношення та "наповнення" зумовлюються принципами навчання. Принцип комунікативності зумовлює переважне використання комунікативних вправ у процесі навчання.

Навчальний процес з іноземної мови включає три основні методичні етапи. Етап презентації нового іншомовного матеріалу, етап тренування та етап практики в застосуванні засвоєного матеріалу у процесі спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності. На кожному з названих етапів використовуються відповідні методи.

З боку студента це застосування таких прийомів як запис, креслення схеми, аналіз мовних і мовленнєвих явищ, порівняння, логічне розмірковування, побудова за аналогією, імітація, відтворення за зразком або схемою та ін. Наприклад, останнім часом дуже популярним та ефективним виявився метод проблемного навчання.

Використовуючи проблемні завдання на заняттях з іноземної мови викладач підвищує не лише рівень знань студентів. Завдяки заданій проблемній ситуації відбувається творчий пошук способу розв'язання проблеми. Усвідомлення студентом проблемної ситуації у завданні перетворює її на задачу. Задача – це пошук невідомого. Використання проблемних завдань на заняттях підвищує рівень мотивації студентів до вивчення іноземної мови. Задача, яку вони розв'язують, сприяє збудженню інтересу до проблеми. Намагання досягти результату викликає задоволення від самого процесу та радість досягнення, що сприяє розвитку інтересу до іноземної мови та підвищенню рівня її опанування.

Головною ланкою у структурі задачі є її побудова. Для підвищення мотивації навчання іноземної мови слід пропонувати задачі, проблемні ситуації, які зацікавлюють студентів і є на разі актуальними. Наприклад, цікавими для молоді є екологічні проблеми, проблеми, пов'язані зі СНІДом, шкідливими звичками, занепадом духовної культури. Така тематика завдань сприяє розвитку та вихованню особистості студента.

Кожне завдання спрямовується на розв'язання проблеми за допомогою дискусій, обміну репліками, невеликими висловлюваннями понадфразового рівня чи діалогами. Важливим є посилення на тексти, що значно полегшує комунікацію, сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Структура кожного проблемного завдання є чіткою, послідовною та доступною для розуміння. Відповідно до цього у кожному проблемному завданні виділяють: 1) мету практичну, освітню, розвиваючу та виховну; 2) рівень складності завдання; 3) час, потрібний для його виконання; 4) різноманітні опори та додатковий матеріал; 5) форми діяльності, в яких реалізується виконання конкретного завдання: індивідуальна робота, робота в парах і т.п.; у структуру завдання входить також процедура послідовності його подання викладачем та інструкція послідовності дій у розв'язанні проблеми засобами іноземної мови.

Використання проблемних ситуацій та завдань на заняттях з іноземної мови значно полегшує засвоєння студентами іншомовного матеріалу з будь-якої теми, спонукає до мислення та вчить відшукувати способи розв'язання проблем, що сприяє формуванню особистості студента.

Висновок. Розвиток мовленнєво-комунікативної компетенції у стінах вищого навчального закладу забезпечить майбутньому спеціалістові успішну реалізацію вимог сучасної школи. Усе це можливо за умови особистісно зорієнтованого навчання і виховання та створення комфортних умов для розвитку особистості й підготовки до фахової діяльності. Для забезпечення ефективності процесу формування іншомовної комунікативної компетентності слід розробляти нові методологічні підходи і визначати педагогічні умови їх реалізації, над чим сьогодні працюють вітчизняні вчені та педагоги-практики.

Список використаних джерел

1. Белкин А.С. Педагогические ситуации успеха / А.С.Белкин. – М.:ИП, 1993. – 158 с.
2. Василюк А.В. Професійно-педагогічна підготовка вчителів у Польщі (1989 – 1997 рр.): Автореф. дис... канд. пед. наук. – К., 1998. – 21с.
3. Огарев Е.И. Компетентность образования: социальный аспект / Е.И.Огарев. – СПб.: РАОИОВ, 1995. – 85 с.

4. Татаренко І. Компетентність – вимога сучасності // Світло: науково-метод. інф. пізн.-освіт. часопис / І.Татаренко. – 1996. – №1. – С.57.
5. Шубин Э.П. Языковая коммуникация и обучение иностранным языкам / Э.П.Шубин. – М.:Просвещение, 1972. – 350 с.
6. Cook-Gumperz J. and Gumperz, J.J. 1982. Communicative Competence in Educational Perspective. In Wilkinson, L.C. ed. Communicating in the Classroom.– New-York: Academic Press. Hymes D. On Communicative Competence. In J.B.Pride and J.Holmes (eds.), Sociolinguistics. Harmondsworth: Penguin. – 1972. – P.269-293.

*Л.П.Кадченко,
канд. пед. наук, доцент,
З.І.Ведренкова,
ст. викладач,
Криворізький ДПУ*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УСПІШНОГО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розглядаються педагогічні умови – використання лінгвокраїнознавчого матеріалу; включення студентів у самостійну пізнавальну діяльність з використання вищезазначеного матеріалу; розробка цілеспрямованої системи пізнавальних завдань, розв'язання яких сприяє розвитку комунікативних навичок тощо – створення та дотримання яких ефективно впливає на формування професійних умінь майбутнього вчителя.

Ключові слова: педагогічні умови, професійні уміння, лінгвокраїнознавчий матеріал, пізнавальний інтерес, комунікативні уміння, навчальний процес.

В статье рассматриваются педагогические условия – использование лингвокраеведческого материала; включение студентов в самостоятельную познавательную деятельность по применению вышеупомянутого материала; разработка целенаправленной системы познавательных заданий, выполнение которых способствует развитию коммуникативных навыков и т.п. – создание и соблюдение которых эффективно влияет на формирование профессиональных умений будущего учителя.

Ключевые слова: педагогические условия, профессиональные умения, лингвокраеведческий материал, познавательный интерес, коммуникативные умения, учебный процесс.